

– Intervju sa Čimamandom Ngozi Adiči

Preveo s engleskog *Igor Cvijanović*

Darija Tundža: *Kritičari vas najčešće klasifikuju kao nigerijsku autorku, feministkinju ili čak afro-američku spisateljicu. Da li smatrate da takve generalizacije mogu da budu reduktivne ili mislite da je klasifikacija nešto pozitivno, u smislu da to što ste “novi glas nigerijske književnosti”, na primer, može nadahnuti mlade nigerijske pisce da krenu vašim stopama?*

Čimamanda Ngozi Adiči: Mislim da su generalizacije uvek reduktivne zato što vas svode sa neke celine na samo jedan deo. Ja sam Nigerijka, feministkinja, crkinja, Igbo i još mnogo toga, ali kada me klasifikuju kao jedno, gotovo je nemoguće da me vide i kao sve ostalo, a to me sputava.

Nekada sam insistirala na tome da sam jednostavno spisateljica, da odbacujem etikete pre “spisateljica”, naročito etikete zasnovane na rasnoj pripadnosti, poput “crkinja” ili “Afrikanka”, zato što one ne proističu iz procene vrednosti. One dolaze sa onim što radite. Crni pisac, na primer, koji je pisao o Africi, smešta se na policu “etničkih” autora u mnogim knjižarama Sjedinjenih Država i Ujedinjenog Kraljevstva; odrednica “etnički” u tom smislu suptilno ukazuje na izvesnu razliku spram spisateljstva “glavnog toka”. Beli pisac, poput Poljaka Rišarda Kapušćinskog, ne bi bio na toj polici “etničkih” autora. Njega bi smatrali pripadnikom “glavnog toka” iako piše o istoj temi kao i onaj crni pisac. Suština je da bi bilo poželjnije da se klasifikacije zasnivaju na pisanju, a ne na piscu.

Ne možemo, međutim, poricati da postoje čvrste veze utemeljene na rasi, polu ili nacionalnosti. Kada ste deo jedne nedovoljno zastupljene grupe, to sa sobom donosi osećanje pripadnosti nekom “mi”, zbog čega ja uvek osetim čudan ponos kada neki Igbo, Afrikanac, Afroamerikanac, neka žena ili Nigerijac ostvare uspeh. Pretpostavljam da klasifikacija može biti pozitivna na taj način.

Rekla bih da na mene utiče sve što čitam. Čitam lošu prozu koja na mene utiče tako što onda znam šta nikada ne treba da radim. Čitam dobru prozu od koje moje pisanje, takoreći, poteče. Uopšte uzev, više volim mirno, pažljivo pisanje, uspešnu priču i stil, književnost koja vas tera da razmislite o toj zanimljivoj reči “umetnost”. Jedan od omiljenih romana mi je *Greben (Reef)* Romeša Gunesekere. Neki od pisaca koje sam nedavno pročitala i koje ću verovatno ponovo čitati su: Pol Maršal, Amit Čauduri, Džon Banvil, Naval el Sadavi, Grejem Grin, Flora Nvapa, Bernard Malamud, Ivan Turgenjev i neverovatno nadareni Džon Gregori Braun.

Toliko mnogo ljudi je uticalo na moje pisanje jer uvek kada nekoga upoznam i/ili kada sa nekim razgovaram, postoji mogućnost da dođe do uticaja na moju prozu. Što se tiče savremenika, najveći uticaj na mene verovatno ima moj prijatelj, kenijski pisac Binjavanga Vainaina. Osećam strahopoštovanje prema njegovom savršenom pisanju. Iako se često ne slažemo, mislim da se naše zamisli bolje uobličavaju kada ih međusobno razmenjujemo.

D.T.: *Ben Okri je krajem 1980-ih rekao o građanskom ratu u Nigeriji: “To je noćna mora sa kojom se nismo istinski suočili; svako društvo, bilo gde, i svaki pojedinac, koji se ne suoče sa svojim noćnim morama, noćnim morama svojih istina, svojih okolnosti, smanjuju se jer njihove noćne more rastu.” Budući da ste pisali o građanskom ratu u Bijafri, da li je ovo tvrdnja sa kojom se možete poistovetiti?*

Č.N.A.: Da. Mislim da se mi, Nigerijci, nismo suočili sa realnostima tog rata. Mislim da je to deo naše istorije kojeg se toliko bojimo da ga krijemo u tišini ili klišeu.

D.T.: *Čitaoci različitih doba, polova i nacionalnosti izuzetno su dobro prihvatili vaš prvi roman, *Purpurni hibiskus*. Da li mislite da se taj uspeh može precizno pripisati formi ili temi knjige, ili obema?*

Č.N.A.: A možda i sreći? Stvarno ne znam zašto je *Purpurni hibiskus* bio relativno uspešan. (Nadala sam se uspehu, ali sam bila spremna i na ravnodušnost pošto mi je toliko književnih agenata koji su odbili knjigu reklo da Nigerija nikoga ne zanima.) Sklona sam mišljenju da su i forma i tema dale svoj doprinos. Veoma sam zadovoljna tom knjigom i opet bih je napisala kada bih ponovo morala da napišem prvi roman. Takođe sam sklona mišljenju da je to knjiga koja se pročita zato što to želite, a ne zato što bi to trebalo.

D.T.: *Judžin se često – s pravom, mislim – opisuje kao složen lik. Ali čini mi se da je i Kambili, uprkos njenoj ćutljivosti, podeljena između posvećeničke ljubavi prema svom ocu i poriva da preispituje njegove vrednosti, naročito kako radnja romana odmiče. Da li sam u pravu kada tako mislim?*

To što mene vide kao “nigerijsku spisateljicu” može da motiviše druge nigerijske pisce onako kako činjenica da sam samo “pisac” ne bi mogla.

Što više razmišljam o tome da sam samo “pisac”, to više uviđam da je isuviše lako zauzeti tu poziciju. Ona bi funkcionisala samo u srećno homogenizovanom svetu fantazije. Ne mogu da budem samo “pisac” sve vreme; postoje situacije u kojima prosto moram da prihvatim neku etiketu pre toga. Svi mi nosimo različite etikete koje dolaze do izražaja u našem pisanju i načinu na koji nas čitaju. Tužno je što kritičari, a ponekad i čitaoci, ne pridaju jednak značaj svim etiketama.

Manje su mi odbojne klasifikacije. Prihvatam ih, ponekad čak i pozdravljam, ali su moja osećanja u odnosu na njih ipak protivrečna. Brine me takođe sve ono što one nose sa sobom, kao i to što drugi uzimaju sebi za pravo da ih propisuju.

D.T.: *Da li mislite da imate i određenu političku ulogu kao pisac?*

Č.N.A.: Ne smatram da bi svi pisci trebalo da imaju političku ulogu, ali smatram da ja, kao osoba koja piše realističku fikciju smeštenu u Afriku, gotovo automatski imam političku ulogu. Na mestu sa oskudicom resursa, koji veštačkim sredstvima postaju još oskudniji, život je uvek politizovan. Pišući o takvom životu, prihvatate političku ulogu.

D.T.: *Koliko su jezik i stil važni u vašem delu? Da li smatrate da jezik igbo ima najveći uticaj na vašu prozu?*

Č.N.A.: Igbo ima najveći uticaj zato što većina mojih likova govori njime i zato što ja gundam na igbou kada mi pisanje ne ide dobro.

Jezik i stil su mi veoma važni. Ja sam vatreni obožavalac dobrih prozanih stilista i mogu vam odmah reći koji pisci obraćaju pažnju na stil. Vodim računa o ritmu rečenice. Vodim računa o izboru reči. Izuzetno poštujem dobro napisanu poetsku prozu.

D.T.: *U nekoliko intervjuva ste pomenuli da vam je Činua Aćebe jedan od omiljenih romanopisaca. Možete li nam reći nešto o ostalim književnim uticajima? Kako su druga dela (ili drugi ljudi) uticali na vaše pisanje?*

Č.N.A.: Zaista ne znam. Ponekad sam podozriva prema pitanju o “književnim uticajima”. Zapitam se da li ono u stvari znači “recite nam koga pokušavate da oponašate”. Zapitam se, takođe, da li osoba koja postavlja to pitanje pokušava da vas “smesti” negde kao pisca. Činua Aćebe će mi uvek biti značajan jer je njegovo delo uticalo ne toliko na moj stil koliko na moju spisateljsku filozofiju; čitanje njegovih romana me je osokolilo i dalo mi dozvolu da pišem o stvarima koje dobro poznajem.

Č.N.A: Da. Nadala sam se da će čitaoci tako shvatiti Kambili. Ona zaista nauči da njega i njegov svet dovodi u pitanje, ali mnoga njena pitanja ostaju ućutkana strahom, ljubavlju i rutinom.

Januar 2005.

Darija Tundža (Daria Tunca) je asistent na Odseku za engleski jezik i književnost Univerziteta u Liježu. Posebna oblast njenog interesovanja su postkolonijalne studije, pre svega afrički roman. Darija Tundža uređuje online-bibliografiju Bena Okrija (čije su pripovetke “U gradu crvene prašine” i “Kad se svetla vrata” objavljene u *Mostovima* br. 97 i 100) i website posvećen delu Čimamande Ngozi Adiči (<http://www.ulg.ac.be/facphl/uer/d-german/L3/cnaindex.html>).

